

ФОРМУВАННЯ РОСЛИННОГО ПОКРИВУ НА НАСИПНИХ СУБСТРАТАХ ШЛАМОСХОВИЩА ПІВНІЧНОГО ГІРНИЧО-ЗБАГАЧУВАЛЬНОГО КОМБІНАТУ

Сметана М. Г., Сметана С. М.
Криворізький ботанічний сад НАН України

Збільшення вільних поверхонь хвостосховища Північного гірничо-збагачувального комбінату внаслідок скиду наднормової кількості води сприяє зростанню запилення навколишніх територій. Для зменшення впливу цього чинника комбінат проводить засипку частини відкритих пляжів тонким шаром суглинка, каміння та їх суміші. На новому субстраті спонтанно формується рослинний покрив. Його склад залежить від ґрунтовірних порід, товщини насипного шару та його віку.

В залежності від складу ґрунтовірних порід на насипному шарі формуються угруповання із різними домінантами (таблиця). На суглинках просліджуються наступні стадії заростання: піонерні угруповання, буркуново-полинна, в'язелево-полинна, в'язелево-пирійна, віннично-пирійна.

На суміші суглинків з камінням виділяються дещо інші стадії: баркгаузієво-полинна, амброзієво-дворядникова, баркгаузієво-буркунова.

На кам'янистих субстратах дворядниково-лищицева стадія просліджується до 10 років, пізніше вона змінюється на лищицево-полинну.

На чорноземах насипаних поверх шламу пирійно-полинні угруповання формуються дуже швидко (до 10 років).

Таблиця. Домінанти рослинного покриву на насипному шарі на плесах хвостосховища

Вік	ПП	Кількість видів	Домінанти і субдомінанти
Суглинок			
до 5 років	20	35	<i>Melilotus albus</i> , <i>M. officinalis</i> , <i>Artemisia abstinthium</i>
5-10 років	40	34	<i>Artemisia abstinthium</i> , <i>Coronilla varia</i> , <i>Elytrigia repens</i>
10-20 років	40	40	<i>Coronilla varia</i> , <i>Kochia scoparia</i> , <i>Elytrigia repens</i>
Суміш суглинка з камінням			
до 5 років	20	18	<i>Diplotaxis muralis</i> , <i>Polygonum aviculare</i> , <i>Ambrosia artemisiifolia</i>
5-10 років	30	23	<i>Melilotus officinalis</i> , <i>Barkhausia rhoedifolia</i> , <i>Artemisia abstinthium</i>
>10 років	35	25	<i>Barkhausia rhoedifolia</i> , <i>Coronilla varia</i> , <i>Artemisia abstinthium</i>
Каміння			
до 10 років	25	22	<i>Silene ucrainica</i> , <i>Diplotaxis muralis</i> , <i>Gipsofila perfoliata</i>
>10 років	30	26	<i>Barkhausia rhoedifolia</i> , <i>Artemisia abstinthium</i> , <i>Gipsofila perfoliata</i>
Чорнозем			
10 років	70	38	<i>Artemisia abstinthium</i> , <i>Convolvulus arvensis</i> , <i>Euphorbia virgultosa</i> , <i>Elytrigia repens</i>

Таким чином, в залежності від якості покривного шару формування рослинного покриву проходить через різні стадії і з різною швидкістю.

РОСЛИННІСТЬ ТЕРИТОРІЙ З РІЗНИМ СТУПЕНЕМ ПРОМИСЛОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Т.А. Ровоженко

Криворізький ботанічний сад НАН України

Криворіжжя є одним з найбільш антропогеннозмінених регіонів України. Тому, вивчення рослинного покриву, як невід'ємної частини біогеоценозів, що поглинає значну кількість видів, край необхідне для планування розробки заходів щодо поліпшення екологічної ситуації. Для найбільш широкого обхвату території було закладено ґрунтово-геоморфологічний профіль, довжиною більше 18 кілометрів, із південного сходу на північний захід через центральну частину міста. Він проходить по екотонній зоні, що накладає відбиток на особливості рослинних угруповань. На 45 ділянках зроблено 1600 геоботанічних описів рослинності. Ділячці охоплюють рослинність в промисловій, селітебній та рекреаційній зонах на кожному орографічному елементі. Кількість ділянок розподіляється так : лучні степи – 1, селігеративна зона – 1, рекреаційна – 23, селітебна – 17, промислова – 3. В цій роботі придані описи 3 ділянок: 1 – промислова зона – територія коксохімічного комбінату (ККХЗ); 2 – селітебна "забруднена" зона, що знаходиться безпосередньо біля металургійного комбінату; 3 – селітебна "чиста" зона розміщена на відстані 15км від ККХЗ. Описи працювано за методом перетворення фітоценотичних таблиць (Косман та ін., 1991).

Усього виділено 5 синтаксонів рангу асоціації, які віднесено до 2 класів (Соломаха, 1995; Moravec a kol., 1983)

Синтаксономічна схема рудеральної рослинності промислової і селітебних зон

D.s.Cl. Phragmiti-Magnocaricetea Klika in Klika et Novak 1941

D.s.Ord. Magnocaricetalia Pign. 1953

D.s.All. Magnocaricion elatae W. Koch

D.s.Cl. Molinio-Arrhenatheretea R. Tx. 1937

D.s.Ord. Poo-Agrostietalia vinealis Shelyag. V. Sl. et Sipaylova 1985

D.s.All. Poion angustifoliae Shelyag. V. Sl. et 1983

D.s.Cl. Festucetea vaginatae Soo 1968 em Vicherek 1972

D.s.Ord. Festucetalia vaginatae Soo 1957

D.s.All. Cynodonto-Teucrium polii Korzh. et Kljukin 1990

D.s.Cl. Caketea maritimaе R. Tx. et Prsg. in R. Tx. 1950

D.s.Cl. Agropyretea repentis Oberd. Th. Mull. et Gors in Oberd. et al. 1967

D.s.Ord. Agropyretalia repentis Oberd. Th. Mull. et Gors in Oberd. et al. 1967

D.s.All. Convolvulo-Agropyron repentis Gors 1966

D.s.Ass. Convolvulo-Agropyretum repentis Felf. (1942) 1943

D.s.All. Onopordion acanthii

D.s.Ass. Ambrosio artesiifolia-Melilotum albus (var. nova)

D.s.Cl. Artemisietea vulgaris Lohm. Prsg. et R. Tx. in R. Tx. 1950

D.s.Ord. Meliloto-Artemisietalia absinthii Elias 1979

D.s.All. Dauco-Melilotum albi Gors em Elias 1980

D.s.Ass. Echio-Melilotetum albae